Lietas arhīva Nr. A42-00981-24/19
ECLI:LV:ADRJRIT:2024:0520.A420098124.3.S

Administratīvā rajona tiesa
Rīgas tiesu nams
SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā
Rīgā 2024.gada 20.maijā

Tiesa šādā sastāvā: tiesnese Aiga Putniņa,

piedaloties pieteicējam /pers. A/ un atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes Maksātnespējas kontroles dienesta pārstāvei /pers. B/,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz /pers. A/ pieteikumu par Maksātnespējas kontroles dienesta /datums/lēmuma Nr.1-11/2023/10 atcelšanu.

Aprakstošā daļa

[1] Pieteicējs /pers. A/ ar 2023.gada 5.septembra lēmumu atzīts par aizdomās turēto, noziedzīgo rīcību kvalificējot pēc Krimināllikuma 20.panta ceturtās daļas un 275.panta otrās daļas. Pieteicējam piemērots drošības līdzeklis – tuvošanās aizliegums noteiktām personām.

[2] Konstatējot, ka pieteicējs kriminālprocesā atzīts par aizdomās turēto, ar Maksātnespējas kontroles dienesta (turpmāk – dienests) /datums/lēmumu Nr.1-11/2023/10 nolemts atstādināt pieteicēju no maksātnespējas procesa administratora (turpmāk – administrators) amata darbības veikšanas. Lēmumā norādīti turpmāk minētie apsvērumi.

[2.1] No administratora darbības ir atkarīga ne vien uzņēmējdarbības vides stabilitāte, bet arī sabiedrības uzticība maksātnespējas nozarei kopumā. Administrators ar savu rīcību sekmē administratora profesijas prestižu sabiedrībā un vairo uzticību administratora profesijai. Līdz ar to valsts un sabiedrības interesēm var kaitēt tāda administratora atrašanās amatā, kurš tiek turēts aizdomās par smaga nozieguma pret pārvaldības kārtību izdarīšanu, kas turklāt ir sfēra, kurā notiek arī administratora darbība.

[2.2] Tam, ka attiecīgais noziedzīgais nodarījums nav tiešā veidā saistīts ar administratora pienākumu veikšanu, nav nozīmes, jo arī šādā gadījumā var pastāvēt pamatotas šaubas par personas godprātīgu rīcību un uzticību. Tāpat nav arī nozīmes apstāklim, ka pieteicējam konkrētajā kriminālprocesā kā drošības līdzeklis nav piemērots noteiktas nodarbošanās aizliegums, jo drošības līdzekļu mērķis nav saistīts ar vispārīgu sabiedrības interešu aizsardzību maksātnespējas procesos, kas ir dienesta kompetencē.

[2.3] Lemjot par administratora atstādināšanu, dienests nevērtē kriminālprocesā pieņemto lēmumu pamatotību vai noziedzīgā nodarījuma apstākļus. Šie jautājumi ir procesa virzītāja kompetencē. Dienestam nav arī jāvērtē personas vaina vai jāņem vērā nevainīguma prezumpcija, jo citādi Maksātnespējas likuma 17.^{3}panta pirmās daļas 1.punkts nevarētu tikt piemērots nevienā gadījumā.

[2.4] Atstādināšanas institūta mērķis nav sodīt personu, bet gan garantēt valsts un sabiedrības interešu aizsardzību uz laiku, kamēr pastāv pamatotas aizdomas par konkrēta administratora uzticamību un godprātību. Ņemot vērā konkrētā noziedzīgā nodarījuma raksturu, pieteicēja atzīšana par aizdomās turēto nav savienojama ar administratora amata pienākumu pildīšanu. Šādos apstākļos sabiedrības ieguvums no pieteicēja atstādināšanas ir nozīmīgāks, nekā pieteicēja tiesisko interešu ierobežojums.

[3] Pieteicējs dienesta lēmumu pārsūdzēja tiesā.

Pieteikumā norādīts, ka konkrētajā kriminālprocesā pieteicējam tiek inkriminēta dokumenta viltošanas atbalstīšana, ko tas it kā esot veicis, sniedzot juridisko palīdzību. Vienlaikus, tā kā pieteicēja vaina nav konstatēta, pieteicēja atstādināšana no administratora amata darbības veikšanas ir nesamērīga un pretrunā nevainīguma prezumpcijai. Turklāt pieteicējs dienestā bija iesniedzis arī tiesu nolēmumus, kuri ir pretrunā ar pieteicējam inkriminēto noziedzīgo nodarījumu.

[4] Rakstveida paskaidrojumā tiesai dienests pieteicēja pieteikumu neatzīst, pamatojoties uz pārsūdzētajā lēmumā minētajiem argumentiem.

Papildus dienests norāda, ka pieteicēja iesniegtajiem tiesas spriedumiem civillietās nav prejudiciālas nozīmes, turklāt dienesta kompetencē nav vērtēt pieteicēja vainu.

[5] Tiesas sēdē pieteicējs pieteikumu uzturēja, pamatojoties uz tajā minētajiem argumentiem. Papildus norādīja, ka līdz šim aktīvi nedarbojās administratora amatā un pieteikumu iesniedza principiālu apsvērumu dēļ. Konkrētais kriminālprocess ir uzsākts vien uz šaubu pamata, tajā nenotiek nekāda virzība, savukārt tiesā celtās civiltiesiskās prasības tiek noraidītas, tiesai nekonstatējot, ka būtu notikusi dokumentu viltošana. Tādēļ šajā stadijā, kamēr nav pabeigta izmeklēšana un celta apsūdzība, lēmums atstādināt pieteicēju no administratora amata darbības veikšanas ir pārsteidzīgs.

Savukārt dienesta pārstāve pieteicēja pieteikumu neatzina, pamatojoties uz pārsūdzētajā lēmumā un paskaidrojumā tiesai minētajiem argumentiem. Papildus norādīja, ka atstādināšana ir pieļaujama arī tad, ja administrators ir atzīts par aizdomās turēto, jo to paredz attiecīgā norma, kā arī ziņas par kriminālprocesu sabiedrībā izplatās strauji. Turklāt līdz ar atstādināšanu administrators nezaudē amatu, kā arī informācija par tā atstādināšanas iemeslu nav publiski pieejama.

Motīvu daļa

[6] Lietā ir strīds par to, vai pieteicējs pamatoti ir atstādināts no administratora amata darbības veikšanas.

[7] Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 17.[3]panta pirmās daļas 1.punktu dienesta direktors administratoru var atstādināt no amata darbības veikšanas, ja administrators ir aizdomās turētais vai apsūdzētais krimināllietā un viņa neatstādināšana var kaitēt valsts interesēm vai trešo personu pamatotām interesēm maksātnespējas jomā.

No minētās normas izriet, ka lēmums par administratora atstādināšanu no amata darbības veikšanas ir izdošanas izvēles administratīvais akts, kura izdošanā ir jākonstatē normā noteiktie priekšnoteikumi un jāizdara lietderības apsvērumi. Lai administratoru varētu atstādināt no amata darbības veikšanas, ir jākonstatē abi minētajā normā noteiktie priekšnoteikumi, proti: 1) administrators ir aizdomās turētais vai apsūdzētais krimināllietā; 2) viņa neatstādināšana var kaitēt valsts interesēm vai trešo personu pamatotām interesēm maksātnespējas jomā.

Lietā nav strīda par to, ka pieteicējam ir aizdomās turētā statuss krimināllietā Nr./numurs A/. Līdz ar to tiesai ir jāpārbauda, vai dienests, izmantojot sev piešķirto rīcības brīvību, ir pamatoti secinājis, ka pieteicēja neatstādināšana no administratora amata darbības veikšanas var kaitēt valsts interesēm vai trešo personu pamatotām interesēm maksātnespējas jomā, un tādēļ lēmis atstādināt pieteicēju no administratora amata darbības veikšanas.

[8] No pārsūdzētā lēmuma izriet, ka dienests ir konstatējis iespējamu apdraudējumu valsts un sabiedrības interesēm, administratora amata pienākumus pildot personai, kura vienlaikus tiek turēta aizdomās par noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, kas kvalificēts pēc Krimināllikuma 20.panta ceturtās daļas un 275.panta otrās daļas. Dienesta ieskatā apdraudējums izpaužas kā sabiedrības uzticēšanās administratora amatam un profesijas prestiža samazinājums.

Tiesa atzīst, ka dienests kā pārsūdzētā lēmuma leģitīmo mērķi pamatoti ir noteicis sabiedrības uzticēšanās administratoru profesijai aizsardzību. Šāda profesijas prestiža uzturēšana sabiedrības acīs tiesas ieskatā ir vērtējama kā valsts interese, kuras aizsardzībai dienestam Maksātnespējas likuma 17.[3]panta pirmās daļas 1.punktā ir piešķirtas pilnvaras atstādināt administratoru, kurš ir atzīts par aizdomās turēto vai apsūdzēto kriminālprocesā. Minētais regulējums ieviests ar 2016.gada 22.decembra grozījumiem Maksātnespējas likumā, kuru galvenais mērķis bija stiprināt administratora profesijas regulējumu, tostarp administratoriem izvirzot prasību pēc nevainojamas reputācijas, un uzraugošo institūciju pilnvaras (sk. *http://titania.saeima.lv/LIVS12/SaeimaLIVS12.nsf/0/46F0710633B835A1C22580650038AEF9?OpenDocument, aplūkota 2024.gada 13.maijā*). Arī šobrīd sabiedrībā joprojām ir aktuāls jautājums par maksātnespējas procesu tiesisku, godīgu un efektīvu norisi, ko tostarp veido uzticība administratoriem.

Administratoru kā valsts reglamentētas profesijas galvenais uzticības pamats ir to nevainojamā reputācija, kas sevī ietver arī rīcību atbilstoši normatīvajiem aktiem. Maksātnespējas likums paredz administratoram plašas pilnvaras maksātnespējas procesā, citstarp pilnvarojot administratoru pārņemt parādnieka mantu un rīkoties ar to, pieņemt lēmumus, kas ietekmē kreditoru intereses, kā arī kļūt par faktiski vienīgo maksātnespējīgā komersanta likumīgo vadītāju (amatpersonu) ar visplašākajām tiesībām pieņemt lēmumus un slēgt darījumus (sk. *Satversmes tiesas 2015.gada 21.decembra sprieduma lietā Nr.2015-03-01 24.2.punktu*). Administrators, kurš tiek turēts aizdomās vai ir apsūdzēts noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, rada šaubas par administratora nevainojamo reputāciju un attiecīgi mazina sabiedrības uzticēšanos administratora profesijai, līdz ar to administratora atstādināšana ir piemērots līdzeklis attiecīgā leģitīmā mērķa sasniegšanai. Nav arī cita līdzekļa, kas ļautu tādā pašā kvalitātē nodrošināt sabiedrības uzticēšanās administratora profesijai aizsardzību.

Vienlaikus ir izvērtējams, vai šis līdzeklis konkrētajos apstākļos ir atbilstošs (samērīgs), salīdzinot pieteicēja tiesību aizskārumu ar sabiedrības interešu ieguvumu (*Administratīvā procesa likuma 66.panta pirmās daļas 4.punkts*).

[9] Vērtējot izvēlētā līdzekļa samērīgumu, pārsūdzētajā lēmumā ņemts vērā noziedzīgā nodarījuma, par kura izdarīšanu pieteicējs tiek turēts aizdomās, smagums un raksturs.

Krimināllikuma 275.panta otrajā daļā paredzētais noziedzīgais nodarījums (*dokumenta, kas piešķir tiesības vai atbrīvo no pienākumiem, zīmoga vai spiedoga viltošana, kā arī viltota dokumenta, zīmoga vai spiedoga realizēšana vai izmantošana, ja šīs darbības izdarītas mantkārīgā nolūkā vai ja tās izdarījusi personu grupa pēc iepriekšējas vienošanās, vai ja tās radījušas būtisku kaitējumu*), ir vērsts pret pārvaldes kārtību un ir kvalificējams kā smags noziegums. Pieteicējs tiek turēts aizdomās kā minētā noziedzīgā nodarījuma atbalstītājs (*Krimināllikuma 20.panta ceturtā daļa*), kas nozīmē, ka kriminālprocesa ietvaros esošo pierādījumu kopums procesa virzītājam dod pamatu pieņēmumam, ka izmeklējamo noziedzīgo nodarījumu, visticamāk, izdarījis pieteicējs (*Kriminālprocesa likuma 65.pants*).

Arī administratori savas amata darbības ietvaros darbojas valsts pārvaldes jomā, līdz ar to aizdomas par noziedzīga nodarījuma izdarīšanu šajā jomā var mest būtisku ēnu uz administratora profesiju un lielā mērā mazināt sabiedrības uzticēšanos tai, tostarp mazinot pārliecību, ka, administrējot maksātnespējas procesus, administrators darbosies likumīgi un efektīvi, ievērojot gan parādnieka, gan kreditora intereses. Tādējādi iespējamā noziedzīgā nodarījuma smagums un raksturs konkrētajā gadījumā ir būtisks apsvērums, lai apdraudējumu valsts (sabiedrības) interesēm uzskatītu par nopietnu.

Apstāklis, ka inkriminētais noziedzīgais nodarījums nav bijis tiešā veidā saistīts ar konkrētu administratora amata pienākumu veikšanu, nemaina situāciju, jo no administratoriem tiek prasīta nevainojama reputācija ikvienā dzīves jomā un it īpaši jomās, ar kurām saistīta administratora darbība.

[10] Apkopojot iepriekš minēto, secināms, ka konkrētā noziedzīgā nodarījuma smagumam un raksturam ir piešķirama būtiska nozīme, lai pieteicējs valsts interesēs, kamēr viņam ir aizdomās turētā statuss, tiktu atstādināts no administratora darbību veikšanas un tādējādi nemazinātu sabiedrības uzticību administratoru profesijai. Tiesa piekrīt dienestam, ka sabiedrība jūtīgi reaģē uz ziņām par administratoru kriminālprocesiem un no tām izdara secinājumus attiecībā uz visu administratoru profesiju kopumā.

Salīdzinot valsts interesi garantēt profesijas prestižu ar pieteicēja interešu ierobežojumu, tiesa ņem vērā pieteicēja tiesas sēdē norādīto, ka pieteicējs līdz šim aktīvi nedarbojās administratora amatā. Tas nozīmē, ka pieteicēja profesionālā darbība netiek būtiski ietekmēta un pieteicējam saglabājas iespēja gūt ienākumus citās profesionālās darbības sfērās, piemēram, kā zvērinātam advokātam. Turklāt, kā tiesas sēdē norādīja arī dienesta pārstāve, atstādināšanai ir vien pagaidu raksturs, un ar to administratora statuss netiek zaudēts. Tāpat arī informācija par atstādināšanu un tās iemesliem nav publiski pieejama.

Tādējādi tiesas ieskatā sabiedrības ieguvums šajā gadījumā ir nozīmīgāks nekā pieteicēja tiesību un tiesisko interešu ierobežojums, atstādinot viņu no administratora amata darbības veikšanas.

[11] Pieteicējs norāda, ka šajā kriminālprocesa stadijā, kamēr nav pabeigta izmeklēšana, pieteicēja atstādināšana no administratora amata darbības veikšanas ir pārsteidzīga, jo sevišķi ņemot vērā arī vispārējās jurisdikcijas tiesas izdarītos secinājumus civillietās Nr./numurs B/ un Nr./numurs C/, no kuriem izriet, ka lietā nav pierādīts dokumentu viltošanas un kaitējuma rašanās fakts.

Šajā sakarā norādāms, ka pieteicēja rīcības tiesiskuma izvērtēšana saistībā ar aizdomām par noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, pieteicēja attiecīgo darbību juridiskā kvalifikācija, kā arī procesuālā statusa noteikšana ir kriminālprocesa virzītāja kompetencē ietilpstoši jautājumi. Dienesta un arī

administratīvās tiesas kompetencē nav krimināprocesuālu lēmumu tiesiskuma un pamatotības izvērtēšana (sal sk. *Administratīvās apgabaltiesas 2023.gada 19.septembra sprieduma lietā Nr.A420254222, ECLI:LV:ADAT:2023:0919.A420254222.12.S, 16.punktu*). Tas attiecas arī uz minētajās civillietās nospriestā ietekmi uz konkrēto kriminālprocesu.

Turklāt norādāms, ka civilprocess un kriminālprocess noris pēc atšķirīgiem procesuālajiem noteikumiem un principiem, tāpēc kāda fakta atzīšanai vai neatzīšanai civillietā nav prejudiciālas nozīmes attiecībā uz kriminālprocesu.

[12] Nav arī nozīmes arī apstāklim, ka procesa virzītājs krimināllietā nav uzskatījis par nepieciešamu pieteicējam noteikt drošības līdzekli – noteiktas (administratora) profesijas aizliegumu.

Procesa virzītājs drošības līdzekļu noteikšanā vadās vienīgi no izmeklēšanas interesēm, savukārt dienestam saskaņā ar Maksātnespējas likuma 17.^{3}panta pirmās daļas 1.punktu ir jāizvērtē valsts un sabiedrības kopējās intereses, kas ir plašāks interešu loks. Minētajā normā paredzētā dienesta kompetence atstādināt administratoru ir attiecināma tieši uz tiem gadījumiem, kad procesa dalībnieks kriminālprocesa mērķu sasniegšanai to nav veicis, bet būtiskas valsts un sabiedrības intereses, kas iziet ārpus kriminālprocesa mērķiem, šādu atstādināšanu tomēr prasa (sal. sk. *Administratīvās apgabaltiesas 2023.gada 19.septembra sprieduma lietā Nr.A420254222, ECLI:LV:ADAT:2023:0919.A420254222.12.S, 15.punktu*).

[13] Tāpat atstādināšana nepārkāpj pieteicēja nevainīguma prezumpciju, jo izskatāmajā lietā ne iestāde, ne arī tiesa nevērtē personas vainu (to veic tikai procesa virzītājs konkrētā kriminālprocesa ietvaros), kā arī atstādināšanai pašai par sevi nav kriminālsoda rakstura (sal. sk. *Administratīvās apgabaltiesas 2018.gada 10.oktobra sprieduma lietā Nr.A420251417, ECLI:LV:ADAT:2018:1010.A420251417.6.S, 12. un 13.punktu un tajā minētos avotus*).

[14] Rezumējot: tiesa atzīst pārsūdzēto lēmumu par tiesisku, savukārt pieteicēja pieteikumu par nepamatotu un līdz ar to noraidāmu.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 246.–251.pantu un 289.–291.pantu, tiesa

nosprieda

noraidīt /pers. A/ pieteikumu par Maksātnespējas kontroles dienesta /datums/lēmuma Nr.1-11/2023/10 atcelšanu.

Spriedumu var pārsūdzēt Administratīvajā apgabaltiesā viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, iesniedzot apelācijas sūdzību Administratīvās rajona tiesas Rīgas tiesu namā.

Tiesnese A.Putniņa